

7. SINIF 2. DÖNEM SOSYAL BİLGİLER DERS NOTLARI

4. ÖĞRENME ALANI: BİLİM, TEKNOLOJİ ve TOPLUM

KİL TABLETLERDEN AKILLI TABLETLERE (4.öğrenme alanı-1.kazanım)

Buluş (İcat): Bilinen bilgilerden yararlanarak daha önce bilinmeyen yeni bir bulguya ulaşma veya yöntem geliştirme, icat demektir.

Örnek: Edison'un ampülü bulması

BULUŞLAR ve ÖZELLİKLERİ

BULUŞ ADI	KİMLERİN BULDUĞU	ÖZELLİĞİ
TEKERLEK	Sümerler	--- Kesilen ağaç kütüklerinin yuvarlanması ile ilk tekerlek oluşturulmuştur.
MÜREKKEP	Mısırlılar	--- Renkli minerallerin toz haline getirilerek sıvıyla karıştırılıp seyreltilmesi ile oluşmuştur.
BARUT	Çinliler	--- ilk önce basit roketleri atmak ve havai fişek olarak kullanılmıştır.
CAM	Fenikeliler	--- Ateşin sıcaklığı ile kum ve sodanın ısınmasıyla oluşmuştur.
YAZI	ÇİVİ YAZISI	--- Yazının bulunmasıyla tarihi çağları başlamıştır. "Söz uçar, yazı kalır." Atasözü
	HİYEROGLİF (Resim Yazısı)	--- Resim yazısıdır. --- Duvara ve anıtlara yazılır.
	ALFABE	--- Bugün kullanılan alfabenin temelidir. --- Arap ve Latin alfabesi, Fenike alfabesinden türemiştir.

Tarihte bilinen ilk kitap örneği kil tabletlerdi. Bu tabletler kil hamurunun üzerine çiviye benzer kamışlarla yazı yazıldıktan sonra bunların güneşte veya fırında kurutulması ile yapıldı. Kil tabletlerin hazırlanmasının uzun süre alması ve ağırlığı nedeniyle kullanımı zordu.

Asur Kralı Asurbanipal'ın (Asurbanipal) (MÖ 669-629) başkent Ninova'daki sarayının kütüphanesinde 20.000'den fazla **tablet** bulunuyordu. **Dünyanın ilk kütüphanesi Ninova'da kurulan bu kütüphanedir.**

Eski **Mısırlılar** yazı yazmak için **papirüs** kağıdını icat ederek insanların işlerini kolaylaştırmışlardır. Mısır'da kurulan **İskenderiye Kütüphanesinde** çoğunluğu **papirüs** kâğıdından hazırlanmış yaklaşık 900 bin kitap bulunuyordu.

Anadolu'da kurulan **Bergama Krallığı**, papirüsten çok daha kullanışlı, katlanıp kitap hâline getirilebilen **parşömen** kâğıdını icat ettiler. **Bergama Kütüphanesinde** parşömen kâğıdından hazırlanmış 200 bin rulodan fazla kitap bulunuyordu

Kağıdı ilk önce **Çinliler** bulmuş, VIII. yüzyıldan itibaren **Müslümanlar** kâğıt yapımını **Çinlilerden** öğrenerek kullanmaya başlamışlardır. XI. yüzyılda meydana gelen **Haçlı Seferleri** ile **Avrupalılar kâğıt yapımını Müslümanlardan** öğrenmişlerdir. Matbaanın icadı kağıda olan gereksinimi arttırmıştır. Ancak kâğıdın üretiminin pahalı olması bilginin yayılmasını güçleştirmiştir.

Çinlilerin yaptığı buluşlar: Kâğıt, barut, pusula ve matbaadır.

XVIII. yüzyılda günümüzdeki kâğıt teknolojisi kullanılmaya başlamış; böylece **kâğıt ucuzlamış, dolayısıyla kitabın maliyetinin düşmesiyle bilginin yayılması hızlanmıştır.**

Bilginin Depolanması ve Aktarılmasında Yaşanan Değişim

- Kil tabletler
- Kitap
- Bilgisayar ve diskler
- E Kitap Okuyucular
- Genel Ağ ve Arama Motorlar

BİLİMİN ÖNCÜLERİ (4.öğrenme alanı-2.kazanım)

Mezopotamya, Anadolu, Mısır, Çin, Hindistan ve Yunan uygarlıkları bilimin ilerlemesine önemli katkılar yapmışlardır.

Orta Çağ Avrupası'nda skolastik düşüncenin etkisiyle bilimsel ilerleme yavaşlamıştır. Buna karşın Doğu'da İslamiyet ile bilimsel çalışmalar Altın Çağ'ını yaşamaktadır.

Türk-İslam bilim insanları bilimsel gelişmelerin öncüsü olmuşlardır. Bu dönemde öncelikle eski medeniyetlerden kalan diğer dillerdeki bilimsel kaynaklar Arapçaya tercüme edilmiştir. İlk adım niteliğindeki bu çalışmaların ardından elde ettikleri bilgileri değerlendirip yorumlayarak bilim ve teknolojiye katkıda bulunmuşlardır.

Uzun yıllar batılı bilim insanlarının icat ettiği sanılan bazı buluşlar ile günlük hayatta kullanılan alet ve cihazlar Türk ve İslam bilginleri tarafından yüzyıllar öncesinden icat edilmiştir.

İSLAM BİLGİNLERİ

BİLİM ADAMI	FAALİYETLERİ
HAREZMİ	--- Coğrafya, astronomi ve matematik alanında çalıştı. --- Hint rakamlarını ve (0) sıfır rakamını buldu. --- Matematiğin dalı olan cebir'i geliştirdi. --- Bilinmeyen işareti " x " simgesini matematik bilimine kazandırmıştır.
İBNİ SİNA	--- Avrupa'da " Avicenna " adıyla tanınır. --- Tıp alanında çalışan, " Tıbbın Kanunu " isimli eseri Avrupa'da tıpta kullanıldı. --- " Şifa " adlı ansiklopedi yazdı. --- Mikroskop keşfedilmeden önce canlı mikroplardan bahsetmiştir.
HAZİNİ	--- Hassas terazilerin mucididir. --- Bir cismin düşük yoğunluklu havada ağırlık kazandığını yoğun havada veya suda ise ağırlığının azaldığını keşfetmiştir. --- İcat ettiği hassas terazi sayesinde metallerin ve taşların saf olup olmadıkları ve metallerin özgül ağırlıkları tespit edebilmiştir.
CEZERİ	--- Mekanik mühendisliği konusunda çalışmalar yapan bir bilim insanıdır. --- İlk robotu yapıp çalıştırdığı kabul edilmektedir. --- " Olağanüstü Mekanik Araçların Bilgisi " isimli ünlü eserinde 50'den fazla cihazın çizimini yapmıştır. --- El-Cezeri su ile işleyen ve aralıksız çalışan bir flüt de tasarlamıştır. --- Cezeri'nin diğer bir eseri de Diyarbakır Ulu Camii'nin ünlü güneş saati dir.
FARABİ	--- İnsanlık tarihinin en büyük filozoflarından biridir. --- Farabi "birinci öğretici" olarak adlandırılan Aristo'nun düşüncelerini geliştirerek " ikinci öğretici " unvanını almıştır. --- Seslerin matematiksel ölçümünü yapmıştır. --- Kemanın atası olan " rebab " isimli müzik aletinin de mucididir.

ALİ KUŞÇU	--- Astronomi ve matematik bilginidir. --- Fatih döneminde İstanbul'da medresede ders verdi. --- Ay'ın haritasını çıkardı, NASA tarafından ayda bir bölgeye ismi verildi.
KATİP ÇELEBİ	--- Dünyanın her yerindeki coğrafyacılar mektuplar gönderip bilgiler toplayarak 3 yılda yazdığı " Cihannüma " Türkçe yazılan ilk coğrafya kitabıdır.
İRİ REİS	--- Osmanlı Kaptanı Derya (Deniz Kuvvetleri Komutanı)'sı, haritacı ve coğrafyacısıdır. --- Amerika'yı içine alan " ilk dünya haritasını " çizdi. --- Kitabı Bahriye adlı coğrafya eserini yazdı.
İBN-i HALDUN	--- Sosyal bilimlerin öncüsüdür. Sosyoloji ve tarih felsefesinin kurucusudur. --- İbn Haldun'un en önemli eseri " Mukaddime "dir.

Orta Çağ'ı Aydınlatan Kültür ve Bilim Merkezleri:

Bağdat: Abbasi Devleti'nin başkenti olduktan sonra İslam dünyasının ilim, kültür ve medeniyet merkezlerinden biri hâline gelmiştir. Devlet adamlarının himaye ve teşvikleriyle kurulan kurumlarda önemli bilim insanları yetişmiştir.

Sultan Alparslan ve veziri **Nizamülmülkün** gayretleriyle külliye şeklinde inşa edilen Bağdat **Nizamiye Medresesi İslam tarihindeki ilk üniversitelerdendir.**

Endülüs Medeniyeti: Emevi Devleti'nin Cebelitarık Boğazı'nı aşarak İspanya'da fetihlerde bulunması dünya bilim tarihi ve Avrupa tarihi için önemli etkileri olmuştur.

Bu dönemde Endülüs'ün Kurtuba şehrinde 300 hamam, 50 hastane, 80 ilkokul, 17 yüksekokul bulunması ulaşılan medeniyet seviyesinin bir göstergesidir.

Avrupalılar Arapça eserleri çevirerek İslam dünyasındaki bilimsel birikim Avrupaya aktarılmış, bu durum **Avrupa'da Rönesans'ın doğmasında etkili olmuştur.**

Semerkant ve Buhara: Astronomi alanında yapılan çalışmalarda Semerkant ve Buhara Medreselerinde yetişen bilim insanlarının büyük katkısı vardır.

Semerkant Rasathanesi Uluğ Bey tarafından inşa edilmiş üç katlı bir gözlemeviydi. Bu rasathane Güneş, Ay, yıldızlar ve gezegenler üzerine gözlemler yapmak için kullanılmıştır. Zamanının en ileri gözlem araçlarından bir kısmına sahipti.

Yüzyıllarca Orta Asya'da Türk devletlerinin siyasi ve kültür merkezlerinden olan **Buhara**, yetiştirdiği bilim ve din adamlarıyla "**İslamiyetin Kubbesi**" unvanını almış bir şehirdir. Şehirde 140'tan fazla mimari eser olması, Ortaçağ'dan itibaren önemli merkezlerden birisi olduğunun göstergesidir.

HER YENİLİK GELECEĞİMİZE BİR KATKIDIR (4.öğrenme alanı-3.kazanım)

Matbaanın İcadı: Kâğıt üzerine baskının ilk kez Çinliler tarafından yapıldığı, daha sonra Uygur Türklerinin ahşap harflerle baskı yaptıkları bilinmektedir. Kâğıdın Avrupalılar tarafından öğrenilmesiyle elle yazılan kitapların çoğaltılmasını hızlandırmak için çeşitli yollar aranmaya başlandı.

Almanya'da Johann Gutenberg (Yohan Gutenberk) 1440 yılında önceki matbaa tekniklerinden farklı bir yöntem denedi. Harfleri tahta veya madenî bir parçaya kazıyıp onları yan yana dizerek satırlar oluşturdu. Böylece bugünkü modern matbaanın temelleri atılmış oldu.

Matbaanın İcadının Sonuçları

- ➡ Bilimsel gelişmelerin yolu açılmıştır.
- ➡ İnsanların bilgi ve kültür düzeyi artmıştır.
- ➡ Fikirlerin hızlı ve kolay yayılmasını sağlamıştır.
- ➡ Daha önce çok pahalı olan kitaplar ucuzlamıştır. Böylece bilgiye ulaşmak kolaylaşmıştır.

Dünya'nın Yuvarlak Olduğunun Bilimsel Olarak İspat Edilmesi:

Tales (Tales) (MÖ 624-548) Dünya'nın yuvarlak olduğu fikrini ortaya atan bilinen ilk kişidir.

Pisagor aynı zamanda ilk kez Dünya'nın Güneş etrafında döndüğü fikrini ortaya atmıştır.

Biruni (978-1048) Dünya'nın yuvarlak olduğunu ve döndüğünü savunmuştur.

İtalyan gök bilimci **Galileo** gezegenlerin Güneş çevresinde hareket ettiğini ve Dünya'nın yuvarlaklığını ortaya koymuştur. Ancak 1633'te bu düşüncesi nedeniyle Engizisyon Mahkemesinde yargılanmıştır. Davada "Ben inkâr etsem de Dünya dönüyor." demesine rağmen bu fikrinden vazgeçmek zorunda kalmış ve ömrünün geri kalanını ev hapsinde geçirmiştir.

Dünya'nın yuvarlak olduğuna dair yukarıda ortaya atılan görüşleri bilimsel olarak ispatlayan ise **Portekizli denizci Macellan (Macellan) olmuştur**. Hep batıya doğru giderek Hindistan'a ulaşabileceğine inanan Macellan Amerika'nın en güneyinden geçip Filipinler'e ulaşmıştır. Burada yerliler ile yapılan bir savaşta ölen Macellan'ın yerine geçen yardımcısı Del Kano (Del Kano) yolculuğu tamamlayarak İspanya'ya ulaşmayı başarmıştır. **Böylece Dünya'nın çevresini ilk kez dolaşarak yuvarlak olduğunu ispat etmiştir.**

Buhar Gücünün Makinelerde Kullanılması: Buhar makinesi, buharın içinde var olan ısı enerjisini mekanik enerjiye dönüştüren bir makinedir. Buhar makinelerinin sanayi ve ulaşımda kullanılması Sanayi Devrimi'nin ilk adımı oldu.

Buhar gücünden faydalanan Denis Papin (Denis Papin) 1679 yılında düdüklü tencereyi icat etti. Amacı suyu daha yüksek sıcaklıkta kaynatmaktı.

1698 yılında Thomas Savery (Tomas Seyviri) buharın yemek pişirmek dışındaki alanlarda da kullanılabileceğini gösterdi.

1764 yılında **James Watt (Ceymıs Vat)** iki odalı bir buhar makinesi geliştirdi. Bu odalardan biri sürekli sıcak diğeri soğuk tutuldu. Watt 1781'de yeni mekanik aksam ekleyerek makineyi iyice geliştirdi. Bu icadı günümüz makinelerinin temelini oluşturdu. **Buhar makinelerinin tekstil ve kâğıt üretiminde kullanılmaya başlanması Sanayi Devrimi'nin başlangıcı oldu. Daha önce insan ve hayvan gücü ile yapılan işlerin yerini buhar gücü ile çalışan makineler aldı. Bu sayede üretim artarak sanayileşme başladı ve büyük fabrikalar kuruldu.**

Kütle Çekim Kanununun Keşfedilmesi :

Dünya'nın ve diğer gök cisimlerinin üzerinde bulunan varlıklara uyguladığı çekim kuvvetine kütle çekim kuvveti denir.

Daha önce kütle çekim kanunun varlığı bazı bilim insanları tarafından biliniyordu. Hazini ve Biruni bu konuda çalışmalar yapmıştır. **Ancak kütle çekim kanununu sistemleştirerek bilim dünyasına kazandıran İngiliz bilim insanı Newton** olmuştur.

Nanoteknoloji : Atomların ve moleküllerin en küçük birimlerini ifade etmek ve maddeyi atomik boyutu ile kontrol etmek amacı ile kullanılmaktadır. Nanoteknolojiyi kullanılarak yüzlerce yeni ve yararlı malzeme üretilebiliyor. Kirlenmeyen kumaş, çizilmeyen plastik ve akıllı ilaçlar gibi.

MARIE CURIE (Mari Kuri): Radyoloji bilimini kurarak iki kez Nobel Bilim Ödülü'nü alma başarısını gösterdi. **Bu ödülü kazanan ilk ve tek kadın bilim insanıdır.** Marie Curie'nin o günlerde farkına varamadığı ve ölümüne neden olan radyasyon, not defterlerine o kadar çok yerleşmişti ki bu notlar günümüzde ancak kurşun kaplı bölmelerde saklanarak radyoaktif koruma altında incelenebilmektedir. **Marie Curie" bilim için ölen kadın" olarak anılır.**

ÖZGÜR DÜŞÜNCENİN BİLİME KATKISI (4.öğrenme alanı-4.kazanım)

Orta Çağ'da Avrupa'da **skolastik düşüncenin** etkisiyle insanların özgürce fikirlerini söylemesi engellenmiştir. Ortaçağ'dan yaklaşık iki bin yıl önce ise **İyonya Medeniyeti'nde** sağlanan **özgür düşünce ortamı** sayesinde önemli bilimsel gelişmeler yaşanmıştır.

Ege kıyılarında kurulan İyon Medeniyeti deniz ticareti sayesinde hem ekonomik açıdan zenginleşmiş hem de ticaret sayesinde dünyanın çeşitli yerlerinden öğrendikleri bilgileri ülkelerine getirmişlerdir. Burada insanlara sağlanan özgür düşünce ortamı bilimsel gelişmelerin yeni buluşların önünü açmıştır.

İyon Medeniyetinden Milet şehrinde yaşayan **Tales, Matematik ve Felsefe** alanında çalışmalar yapmıştır.

Avrupa'da özgür düşüncenin yasaklandığı Orta Çağ'da İslam coğrafyasında bilimsel gelişmeler altın çağını yaşıyordu. Özgür düşünce ortamı sayesinde yeni fikirler, bilimsel çalışmalar büyük ilgi ve destek görüyordu. Bu bilim insanlarından birisi olan İbni Sina "Bilim ve sanat takdir edilmediği yerden geçer." sözüyle özgür düşüncenin bilimsel gelişmelere katkısını vurgulamıştır.

İslam devlet başkanlarının ilgi ve desteği de bilimin gelişmesine büyük katkı sağlamıştır. **Gazneli Mahmud, ünlü bilim insanı Biruni** için "Sarayımın en değerli hazinesi" ifadesini kullanmıştır.

SKOLASTİK DÜŞÜNCE ve ÖZGÜR DÜŞÜNCE ARASINDAKİ FARKLAR

SKOLASTİK DÜŞÜNCE	ÖZGÜR DÜŞÜNCE
❖ Dünya evrenin merkezindedir.	❖ Dünya evrenin bir parçasıdır. Evreni tanımak için araştırmak gerekir.
❖ Kilise, evrenle ilgili bütün bilgilere sahiptir. Her şey bilinmektedir. Yeni şeyler bulmak imkânsızdır. Kilisenin dediği her şey doğrudur.	❖ Gelişime ayak uydurabilmek için bilimsel araştırmalara ihtiyaç vardır.
❖ Deney ve gözleme gerek yoktur.	❖ Bilgilerin doğruluğu ancak deney ve gözlem ile ispat edilebilir.
❖ Skolastik düşünce özgür düşünceyi yasaklayarak bilimsel gelişmelerin önünü kapatmıştır.	❖ Pozitif düşünce insanların serbestçe düşünmesine ve bilimsel çalışmalar yapmasına imkân tanımıştır.

AYDINLANMA ÇAĞI

Avrupa'da insanın önemini dine göre değil, akla dayanarak açıklayan düşünce sistemidir.

Aydınlanma Bilim İnsanları: Montesquie, Newton, Kopernik, Galileo, Descartes, Jan Jack Russo, Mozart.

BİLGİ NOTU: Aydınlanma çağında meydana gelen bilim, sanat ve teknolojik gelişmeler sanayi inkılabına sebep oldu.

FRANSIZ İHTİLALİ

1789 yılında Fransız düşünürlerin de etkisiyle meydana gelen **Fransız İhtilali** ile Fransa'nın yönetim biçimi değişti. Tüm dünyaya yayılan "**hürriyet, adalet, kardeşlik, eşitlik**" gibi kavramlar özgür düşüncenin gelişmesine katkı sağladı. İlan edilen **Fransız Yurttaş ve İnsan Hakları Bildirisi'nde** "**Düşüncelerin ve inançların özgürce ifade edilmesi insanın en değerli haklarındandır.** Bu nedenle her yurttaş serbestçe konuşabilir, yazabilir ve yazdıklarını yayınlatabilir." denilmektedir.

II. DÜNYA SAVAŞI

II. Dünya Savaşı sonrası **1948'de ilan** edilen **İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin** 19. maddesinde ise düşünce özgürlüğü **“Herkesin görüş ve anlatım özgürlüğü hakkı vardır.** Bu hak hangi ülkede olursa olsun bilgi ve düşünceleri arama, alma ve yayma özgürlüğünü içerir.” şeklinde açıklanmıştır.

CUMHURİYET DÖNEMİ

Cumhuriyet'in ilanından sonra **Mustafa Kemal Atatürk, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmayı** hedef olarak belirlemiştir. Bunun için dünyadaki gelişmelerin yakından takip edilmesini tavsiye etmiştir. Özgür düşünemeyen bireylerin bilimsel gelişmeleri takip etmesinin mümkün olamayacağını vurgulamıştır.

Düşünce ve Kanaat Hürriyeti (Madde-25) : Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir. Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce ve kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz.

İfade Hürriyeti (Madde-26) : Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hürriyetine sahiptir. Bu hürriyet, resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir alma ya da verme serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir.

Bilim ve Sanat Hürriyeti (Madde-27) : Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir.

5. ÖĞRENME ALANI: ÜRETİM, DAĞITIM ve TÜKETİM

TOPRAKTAN ÜRETİR, TOPRAĞI YÖNETİRİZ (5.öğrenme alanı- 1. Kazanım)

Ekonomik faaliyetlerimizin birçoğunda topraktan yararlanırız. Tarım, hayvancılık, ormancılık, endüstri gibi sektörler toprak ile ilişkilidir. İnşaat sektöründe kullanılan tuğla, kiremit, porselen, fayans ve cam üretiminde toprak ham madde olarak kullanılır. Toprağın verimliliği ve yapısı bu sektörlerin gelişimini etkiler. Toprağın ekonomik önemi gün geçtikçe artmaktadır. Toprak tarım ve sanayinin vazgeçilmez unsurudur.

Endüstriyel: Her türlü sanayinin temel dayanağı topraktır. Toprağın endüstriyel önemi de eski çağlardan beri fark edilmiştir. Günlük yaşamda kullanılan ilk ev ve mutfak gereçleri topraktan yapılmıştır. Günümüzde gıda, tekstil, inşaat ve metal endüstrisinin temel ham madde kaynağı topraktır.

Tarımsal: İlk insanlar toprağı bitki yetiştirmek amacıyla 8000 yıl önce kullanmaya başlamıştır. İnsanların toprağı yaptığı ilk müdahale sulama, ikincisi gübrelemedir (MÖ 4000). İlk ıslah işlemi ise teraslamadır (MS 600). Günümüz koşullarında toprak, tarım üretimi için hâlâ vazgeçilmez bir yetiştirme ortamı olarak önemini sürdürmektedir.

Tarım faaliyetlerinin gelişmesi kullanılan araçlar ve hayvan gücü ile alakalı olmuştur. Ana unsur ise verimli topraktır.

İlk Çağ Anadolu medeniyetlerinden biri olan Hititlerin ekonomisinin temelinde toprağa bağlı üretim yani tarım ve hayvancılık vardır. Bu yüzden **Hitit kralları** gelişmiş bir “**toprak yönetimi**” uygulamışlardır

Anadolu’da yaşayan **Friglerin** en önemli geçim kaynakları **tarım ve hayvancılıktır**. Bu yüzden tarım ve hayvancılığı koruyacak kanunlar koymuşlardır. **Friglerde öküz kesmenin ve saban kırmanın cezası ölümdür**. Ayrıca ekili araziye zarar vermenin cezası da ağırdır.

Feodalizm: İlk Çağ ve Orta Çağ toplumlarında toprağa sahip olan senyör veya derebey de denilen soylular sosyal, ekonomik ve siyasi gücün belirleyicisi olmuşlardır. **Batı ve Orta Avrupa** ülkelerinde toprakların ve üstünde yaşayan köylülerin **derebeyine** ait olduğunu kabul eden bir yönetim şekli olan **feodalizm** ortaya çıktı.

Feodalizmde **senyör** her türlü yargı yetkisine de sahipti. Feodal toplum düzeninde toprakla alınıp satılan köylülere **serf** denirdi. **Senyör hem toprağın hem de serfin sahibiydi**.

Selçuklularda Toprak Yönetimi:

İkta: Hizmet ve maaş karşılığında komutan ve devlet adamlarına verilen ve tarım yapılan topraklara denir.

İkta sahipleri, askerin ihtiyacını karşılar, savaş zamanlarında askerlerle orduya katılırdı. Vergi toplar ve bulunduğu yerin güvenliğini sağlardı. **Böylece devlet ikta sahiplerine maaş vermek zorunda kalmaz ve ordunun ihtiyacı olan askeri yetiştirmiş olurdu.**

Türkiye Selçuklularının uyguladığı ikta sistemi Osmanlı tımar rejiminin esasını teşkil etmiş ve sistem XIX. yüzyıla kadar uygulanmıştır.

Osmanlılarda Toprak Yönetimi:

Tımar (dirlik): Görevleri karşılığı, devlet görevlilerine dağıtılan devlete ait topraklara denir.

Tımar sisteminde toprağın asıl sahibi devlettir, kişiler toprağı alıp satamaz.

Tımar sahipleri vergileri toplar, karşılığında “**cebelü**” denilen asker besler, savaş zamanında askerlerle savaşa katılırdı.

Tımar Sisteminin Bölümleri:

1- Has: Geliri 100.000 akçeyi geçen vepadişah ve üst düzey görevlilere verilen topraklardır.

2- Zeamet: Geliri 20.000-100.000 akçe arası olan ve orta dereceli memurlara verilen topraklardır.

3- Tımar: Geliri 20.000 akçeye kadar olan ve savaşta başarı gösteren askerlere ve saray görevlilerine verilen topraklardır.

Çiftbozan Vergisi: Toprağı 3 yıl üst üste ekmeyen köylünün toprağının elinden alınmasıdır.

Amacı: Üretimin devamını sağlamaktır.

Tımar Sisteminin Yararları:

- ✦ Toprak işlenmiş ve üretimde süreklilik sağlanmıştır.
- ✦ Hazineye yük olmadan güçlü bir ordu oluşturulmuştur.
- ✦ Merkeze uzak bölgelerde, devlet otoritesi sağlanmıştır.
- ✦ Vergi toplamak kolaylaşmıştır.

BİLGİ NOTU: Tımar sistemi 1839’da Tanzimat Fermanı ile kaldırılmıştır.

Osmanlıda Diğer Topraklar:

Mülk: Hizmet karşılığı bazı kişilere verilen topraklardır. **Mülk sahibi, toprağını satabilir, bağışlayabilir, miras bırakabilirdi.**

Vakıf: Cami, hastane gibi hayır kurumlarına ayrılan topraklardır.

Cumhuriyet Döneminde Toprak Yönetimi:

Tarımı geliştirmek için **Şubat 1923'te İzmir'de** toplanan **Türkiye İktisat Kongresi'nde** kararlaştırılan ilkelere dayandırılmıştır.

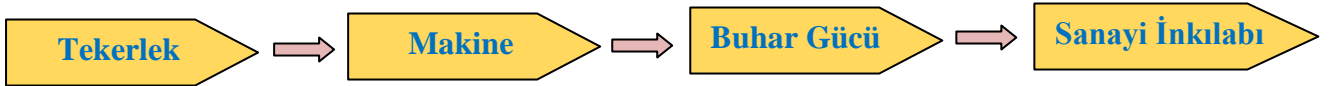
Kongre'de tarımla ilgili önemli kararlar alınmıştır. Bu kararlar cumhuriyetin ilk yıllarında uygulanan tarım politikasının önceliklerini oluşturmuştur. Alınan kararlar şöyledir:

- Aşar vergisi kaldırılmıştır.
- Ham maddesi tarıma dayalı sanayinin kurulmasına destek verilmiştir.
- Ziraat Bankası yeniden düzenlenerek çiftçiye verilen krediler artırılmıştır.
- Mustafa Kemal Atatürk, Türk çiftçisine örnek teşkil etmesi için Ankara'da *Gazi Orman Çiftliği*ni ve diğer yerlerde bazı çiftlikleri kurmuştur.

Tarımı Destekleyen Kuruluşlar:

- Gıda Tarım Hayvancılık Bakanlığı
- Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü
- Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri
- Devlet Su İşleri (DSİ)
- Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO)
- Ziraat Bankası
- Türkiye Ziraat Odaları Birliği
- Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) Başkanlığı

ÜRETİM TEKNOLOJİSİ HAYATIMIZI ETKİLİYOR (5.öğrenme alanı- 2. Kazanım)

SANAYİ İNKILABI ÖNCESİ ve SONRASI SOSYAL ve EKONOMİK HAYATIN KARŞILAŞTIRILMASI

SANAYİ İNKILABI ÖNCESİ	SANAYİ İNKILABI SONRASI
❖ İnsan gücüne dayalı üretim yapıyordu.	❖ Makine gücüne dayalı seri üretime geçilmiştir.
❖ Üretimin temel alanları tarım, hayvancılık ve zanaattır.	❖ Ham maddesi tarım ürünleri, madenler olan birçok yeni ürün ortaya çıkmıştır.
❖ Uzak yerler insanoğlu için önemli bir sorundur.	❖ Demir yolu, buharlı lokomotif, buharlı gemi, otomobil, telgraf aracılığıyla insanlar uzak mesafeleri yakınlaştırmıştır.
❖ Dağınık bir yerleşim yapısının olduğu görülür.	❖ Nüfus merkezlerde (kentlerde) toplanmıştır.
❖ Üretim ve tüketim kısıtlıdır.	❖ Fabrikaların açılınca üretilen ürün artmıştır.
❖ Geniş aileler yaygındır.	❖ Çekirdek aile yaygınlaşmıştır.
❖ Uygulanan teknik, tecrübe ve ustalık geleneğine dayanır.	❖ Bilime ve teknolojiye dayanan teknikler geliştirilmiştir.

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE ÜRETİM TEKNOLOJİSİNDEKİ DEĞİŞİMLER

GEÇMİŞTE	GÜNÜMÜZDE
❖ İlkel ziraat araçlarında en çok hayvan gücü kullanılıyordu.	❖ Günümüzde teknolojik olarak oldukça gelişmiş tarım aletleri yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. İş gücüne duyulan ihtiyaç azalmış ancak üretim artmıştır. Bu durum ticaretin gelişmesini sağlarken köyden kente göçlere de sebep olmuştur. Kent nüfusu hızla artmıştır.
❖ Demire şekil vermek insan gücü istiyordu, uzun ve yorucu çalışma gerektiriyordu.	❖ Kömür, doğal gaz, elektrik, petrol gibi enerji kaynakları ile ısıtılarak büyük kazanlarda eritilen demire kalıplarla şekil verilmeye başlanmıştır. Burada üretilen ürünler inşaat, makine ve ulaşımaya dayalı sanayi kollarının gelişmesini sağlamıştır. Bu sanayi kollarında çalışan işçi sınıfı oluşmuştur.

VAKIF DEMEK, MEDENİYET DEMEK (5.öğrenme alanı- 3. Kazanım)

Toplumlar kendi yapıları içinde sosyal yardım, dayanışma ve güvenlik ihtiyaçlarını gidermek amacıyla kurumlar oluşturmuşlardır. Günümüz modern toplumlarında tesis edilen sosyal yardım ve sosyal güvenlik uygulamaları geçmişte İslam toplumlarında vakıf müessesesi tarafından gerçekleştirilmiştir.

Vakıf: Bireylerin yardımlaşma amacıyla sahip oldukları servet veya gelirin bir kısmının gönüllü olarak kamu yararına harcanmasıyla ortaya çıkan hayır kurumuna denir.

Türk-İslam devletlerinde hükümdarlar, hükümdar anneleri ve eşleri, hükümdar ailesine mensup kişiler, devlet adamları birçok vakıf kurmuşlardır.

Anadolu'nun Türk İslam yurdu hâline gelmesinde vakıfların önemli katkısı olmuştur. Vakıflar sosyal ihtiyaçları karşılarken vakıf eserleri Türk-İslam sanatının en güzel örnekleri ile inşa edilmiş ve süslenmiştir.

Türkiye Selçukluları Dönemi'nde Kayseri, Sivas, Konya, Çankırı, Divriği, Amasya, Kastamonu ve Tokat'a hastaneler yapılmış ve hastaların tedavilerinin yapılması için vakıflar kurulmuştur.

Vakıfların Sosyal Ve Ekonomik Hayata Katkısı

- ✚ Vakıflar insanlar arasında din, dil, ırk, düşünce farkı gözetmeden ihtiyaç sahiplerine yardım götürmüşlerdir.
- ✚ Vakıflardan yardım alan kişiler hem yardım gördüğü vakfa hem de ait olduğu topluma karşı da sevgi, saygı, bağlılık duyguları beslemektedir.
- ✚ Şehir merkezlerinde bir cami etrafında kümelenen medrese, imaret, çeşme, sebül, kütüphane, hastane ve bunun gibi diğer kuruluşlardan oluşan külliyeler ve vakıflar şehirleşmeyi hızlandırmıştır.
- ✚ Vakıfların faaliyetleri toplumda birlik ve beraberliğe katkı sağlamıştır.
- ✚ Vakıflar sadece insanların değil aynı zamanda hayvanların da beslenmelerini, tedavilerini ve barınmalarını sağlayacak faaliyetlerde bulunmuşlardır.

BİLGİ NOTU: Vakıflar bugün Türkiye'nin en köklü kurumlarından Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından temsil ve idare edilmektedir.

Sivil Toplum Kuruluşu (STK): Devletin ihtiyaçları karşılayamadığı durumlarda insanların bir araya gelerek oluşturduğu gönüllü kuruluşlara denir. **Örnek:** Dernekler, Vakıflar, Sendikalar, Birlik (Mesleki Kuruluşlar)'ler ve Kooperatifler

Sivil Toplum Kuruluşu Örnekleri:

- ✿ İstanbul Kültür Sanat Vakfı
- ✿ İnsan Hakları Derneği
- ✿ Sağlık ve Sosyal Yardımlaşma Derneği
- ✿ Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı
- ✿ TEMA (Türkiye Erozyonla Mücadele Ağaçlandırma) Vakfı

Sivil Toplum Kuruluşlarının kuruluş hedef ve amaçları

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI ve FAALİYETLERİ

SİVİL TOPLUM KURULUŞU	FAALİYETLERİ
TÜRKİYE EĞİTİM GÖNÜLLÜLERİ VAKFI (TEGV)	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Eğitime katkıda bulunur. ❖ İyi, eğitilmiş insan yetiştirir. ❖ Teknolojiyi eğitimde kullanır. ❖ Eğitim parkı, gezici öğrenim birimi oluşturarak 7-16 yaş grubu çocukların eğitimini sağlar.
LÖSEMİLİ ÇOCUKLAR VAKFI (LÖSEV)	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Lösemili ve kan hastası çocukların eğitimi ve diğer ihtiyaçlarını sağlar. ❖ Kan hastalıkları tedavisi için eğitim ve araştırma kurumları kurar. ❖ Lösemi hastalığını tanıtır, ailelerin problemlerini topluma aktarır. ❖ Lösemili çocuklar hastanesi LÖSANTE'yi kurmuştur. ❖ İlköğretim okulu lösemiye yenen çocuklara hizmet vermektedir.
TEMA VAKFI (Türkiye Erozyonla Mücadele Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma)	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Doğal varlıkları ve çevre sağlığını korur. ❖ Erozyonla mücadele eder. ❖ Ağaç ve orman sevgisini kazandırır. ❖ Çayır ve meraların korunmasını sağlar.

MEHMETÇİK VAKFI	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Şehit olan veya herhangi bir nedenle hayatını kaybeden Mehmetçiklerin bakmakla yükümlü oldukları yakınları ile gazi ve engelli Mehmetçiklere ölüm ve maluliyet yardımı yapar. ❖ Gazi ve engelli Mehmetçiklerin kendilerine sürekli bakım yardımında bulunur. ❖ Mehmetçiklerin çocuklarına bakım ve öğrenim desteği sağlar.
KIZILAY	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Doğal afetlerde zarar görenlere çadır, battaniye, giysi ve yiyecek yardımı yapar. ❖ Yoksul, kimsesiz, düşkünler için aşevleri açar. ❖ Kan bankasıyla kan bağıışı toplar, ihtiyacı olanlara gönderir. ❖ Savaşta geçici sağlık merkezleri kurar.

İŞİNİN EHLİ İNSAN YETİŞTİRMEK (5.öğrenme alanı- 4. Kazanım)

Türklerde Meslek Edindirme Kurumları:

AHİLİK: 13. yüzyılda Anadolu'da kurulan esnaf ve zanaatkarlar birliğine denir. **Ahi Evran tarafından kurulmuştur.**

Anadolu'nun Türklerin ikinci anayurdu hâline gelişi XI. yüzyılın ikinci yarısının başlarındadır. Asya'dan göç eden zanaatkâr ve tüccar Türklerin yerli tüccar ve zanaatkârlar karşısında tutunabilmeleri için aralarında bir kuruluş kurlmaları gerekmiştir. Ayrıca Türkler bu kuruluş yardımıyla sağlam, dayanıklı mal yapabileceklerini düşünmüşlerdir. Bu düşünce Ahiliğin kurulmasını sağlamıştır.

LONCA: Ahiliğin Osmanlıda devam ettiği esnaf ve zanaatkar teşkilatına denir.

Loncaların Görevleri:

✎ Üye sayısını, üretilen malların kalitesini, fiyatını belirlemek

✎ Esnaf arasındaki haksız rekabeti önleyerek esnaf ile devlet arasındaki ilişkileri düzenlemek

Lonca Teşkilatının Ahilikten farkı sadece Müslüman esnaf Ahilik Teşkilatına katılabiliyorken loncalara gayrimüslim esnaf da katılabiliyordu. Loncaların kuruluş amacı tüccar ve sanatkâr olan üyelerin haklarını korumaktı. Lonca sistemi Tanzimat'ın ilanı ile zayıflamış daha sonra da sona ermiştir.

II. Mahmud döneminin sonlarında memur yetiştirmek üzere açılan Mekteb-î Maarif-i Adliye (1838) ve Mekteb-i Ulûm-u Edebiye (1839) devlet memuru yetiştirmek amacıyla açılmış okullardandır. Diğer önemli bir eğitim alanı ise askerî eğitimidir.

Meşrutiyet döneminde de mesleki ve teknik alanda birçok okul açılmıştır.

- ▶ Anadolu'ya meslek eğitimi ve meslek ahlakını yerleştirmiştir.
- ▶ Malların fiyatlarının devlet tarafından belirlenmesine “**narh**” denirdi.
- ▶ Ahilikte meslek sahibi olmak isteyenler çırak olarak başlar, zamanla kalfa olurdu, daha sonra ustalığa geçerdi. Törenle ustalık verilirdi.
- ▶ Esnaf ve zanaatkarların iş yaptığı çarşılara “**bedesten**” denirdi.

MEDRESE: Anadolu Selçuklu ve Osmanlılarda ders verilen orta ve yükseköğretim kurumlarına denir.

- ▶ **Osmanlı'da ilk medrese Orhan Bey döneminde İznik'te açılmıştır.**
- ▶ Medreselerde ders veren öğretmenlere müderris denir.
- ▶ Öğrencilerin yemek ve giysi ihtiyaçları medrese vakfından karşılanırdı.
- ▶ Dini dersler yanında geometri, fizik, matematik, coğrafya, tarih dersleri de okutulurdu. Medreseden yetişenler ilmiye sınıfını oluştururdu. Eğitim-öğretim, adalet ve dini işler ilmiye sınıfını oluştururdu.
- ▶ İlmiye sınıfının en yüksek derecesi şeyhülislamıktır.

ENDERUN MEKTEBİ: Osmanlı'da devlet memuru gibi nitelikli insan yetiştirmek için Topkapı Sarayı'nda açılan saray okuludur.

- ▶ Enderun mektebine önce devşirme çocukları alınırken sonradan müslüman çocuklar da alınmıştır.
- ▶ Devşirilen çocuklar Türk ailelerinin yanına gönderilir, Türkçeyi, Türk geleneklerini ve islamı öğrenirdi, daha sonra acemi ocağında askeri eğitim görürdü, bu eğitimde başarılı olanlar Enderun'a alınır.
- ▶ Enderun'un kuruluş amacı, yönetici, komutan, usta, sanatkar, ve devlet memuru yetiştirmektir.
- ▶ Öğrenciler askeri ve idari konularda uygulama yapardı.
- ▶ Enderun'dan iyi yetişenler sadrazam, vezir, yüksek rütbeli asker, hattat, şair, müzisyen, mimar olurdu.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında mesleki eğitime önem verilmiştir. Mesleki eğitim millileştirilmeye çalışılmış, mesleki ve teknik eğitim Millî Eğitim Bakanlığının görev ve hizmet alanına alınmıştır. 1934 yılında mesleki eğitim planı hazırlanmış ve planda çırak okulları, sanat ve orta sanat okulları, akşam sanat okulları, tekniker okulları, mühendis okulları ile gezici köy kursları açılmıştır.

Ev hanımlarının da ekonomiye katkı sağlaması planlanmaktadır. Bu amaçla belediyelerimiz de meslek edindirme kursları açarak mesleki eğitime katkı sağlamaktadır. Meslek odaları ve ticaret odaları da Millî Eğitim Bakanlığı ile iş birliği içerisinde uygulamalı eğitim vererek sanayinin kalkınmasına yardım etmektedir.

GELECEĞİN SENİN ELLERİNDE (5.öğrenme alanı- 5. Kazanım)

Meslek: Bir kişinin geçimini sağlamak için yaptığı sürekli işe meslek denir.

Meslek Seçiminde Dikkat Edilmesi Gereken Unsurlar:

- ▶ Bireyin yetenekleri belirlenmeli
- ▶ İlgili alanları keşfedilmeli
- ▶ Kişilik özellikleri ortaya konmalı
- ▶ İlgili duyduğu meslekler incelenmeli
- ▶ Mesleki tercihinin göre alması gereken eğitim araştırılmalı

Doktorluk, hemşirelik, öğretmenlik, çiftçilik gibi mesleklere gelecekte de ihtiyaç duyulacaktır. Gelişen teknoloji ve değişen ihtiyaçlarımızı karşılayacak yeni meslekler ortaya çıkmaktadır. Gıda mühendisliği, diyetisyenlik, beslenme uzmanlığı gibi mesleklerin de gelecekte var olmaya devam edeceği beklenmektedir. Teknolojik gelişmeler ve dijitalleşmedeki değişim seçeceğimiz meslekleri de etkiliyor.

Sosyal Medya Uzmanlığı, Beslenme Uzmanı, Yazılım Mühendisi, Tıp Mühendisi, Havacılık ve Uzay Mühendisliği, Yapay Zekâ Uzmanı günümüzde en çok gelişen mesleklerdir.

DİJİTAL TEKNOLOJİ ÇAĞINDAYIZ (5.öğrenme alanı- 6. Kazanım)

Tarım Devrimi'ni XVIII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren gündeme gelen Sanayi Devrimi izledi. Bu süreç kas kuvvetinden mekanik kuvvete geçişi getirdi.

XIX. yüzyılın sonları ile XX. yüzyılın başlarında elektriğin de sağladığı destekle seri üretim başladı. 1960'larda bilgisayarların ve 1990'larda Genel Ağ'ın kullanılmasıyla mekanik teknoloji bilgisayar ve yazılım teknolojisiyle desteklendi.

I. SANAYİ DEVRİMİ	II. SANAYİ DEVRİMİ	III. SANAYİ DEVRİMİ	IV. SANAYİ DEVRİMİ
Suyun gücünden faydalanılan ilk mekanik tezgâhlar bulundu. Buhar gücü gittikçe daha fazla kullanılmaya başlandı ve makineler için çeşitli araçlar geliştirildi.	Elektrik enerjisinin kullanılmaya başlanması ile seri üretime geçildi. Elektrikle çalışan ilk üretim bandı kullanıldı.	Üretim süreçlerinin elektronik ve bilgi teknolojileri ile otomasyonu sağlandı. İlk programlanabilir akıllı kontrol cihazı üretildi.	Bilişim teknolojisi ürünlerinin ve Genel Ağ'ın üretimin aşamalarına katılması sağlandı.

Dijital teknoloji tabanlı yeni üretim akıllı üretim, akıllı fabrika, akıllı makine, akıllı tarım gibi isimlerle adlandırılıyor. Bilgisayar ve Genel Ağ ile hayatımıza giren dijital teknoloji tüketim alışkanlıklarımızı da hızla değiştiriyor.

Daha önce tek tek makineleri yöneten bilgisayarların, bundan sonra fabrikaları yönetmesine **Akıllı Fabrika Dönemi** veya **Akıllı Üretim Dönemi** deniliyor.

Teknolojik gelişmeler, tarım ve hayvancılığa dayalı üretimi etkiledi. Sulama, gübreleme, tarımsal araçlar ve üretimde teknolojinin gücü devreye girdi. Modern çiftliklerde artık hayvanlar cep telefonundan takip ediliyor. Seraların sıcaklık seviyesi tek tuşla ayarlanabiliyor. Cep telefonu operatörleri çiftçilere yeni uygulamalar sunarak büyük kolaylıklar sağlıyor.

Günümüzde **üç boyutlu yazıcı teknolojisi** mücevher, aksesuar, ayakkabı ve mimari tasarımlarda kullanılıyor. Bundan başka inşaat mühendisliğinde, otomotiv sanayisinde, tıp sektöründe, eğitimde, bilimsel çalışmalarda birçok ülkede yaygın olarak kullanılmaktadır.

4.5G mobil iletişim teknolojisi 1 Nisan 2016 tarihi itibarıyla Türkiye'de kullanılmaya başlandı. 4.5G ile kullanıcılara daha hızlı Genel Ağ erişim ve kullanım olanağı sunuldu. Bu teknolojiyle 3G'nin en az **10 katı hız** ulaşabiliyoruz. Özellikle yüksek veri hızları ve düşük gecikme süreleri sayesinde bilgiye erişim hızlandı. Bu **sayede HD kalitesinde ve daha yüksek hızda video, film, dizi ve TV** izlenebiliyor.

İngilizcede erkek arı anlamına gelen **drone (diron) günümüzde insansız hava araçları (İHA)** anlamında kullanılıyor. Uzaktan kontrol edilen pilotsuz ya da insansız hava araçları dronelar XX. yüzyılın birçok buluşu gibi öncelikle savunma sanayi için geliştirilmiştir.

E-Ticaret: Genel Ağ üzerinden yapılan alışverişe e-ticaret denir.

E-Ticaretin Avantajları:

- Zamandan ve mekândan bağımsız olarak dünyanın herhangi bir yerinde ve herhangi bir saatinde müşterilere alışveriş imkânı sunması
- Kısıtlayıcı zaman ve mekân problemlerinin bulunmaması
- Geleneksel alışverişe göre müşterinin zaman kaybını azaltması ve binlerce müşterinin beklemeksizin aynı anda alışveriş ve ödeme yapabilmesi
- Müşterilere daha şeffaf bir ortam sunması
- Müşterilerin farklı firmaların web siteleri ve farklı ürünler arasında hızlıca fiyat araştırması yapabilmesi bunun da rekabetin artmasını ve fiyatların düşmesini sağlaması
- Ulaşım sorunu ve giderlerini azaltması

E-Ticaretin Dezavantajları:

- Genel Ağ üzerinden yapılan alışverişlerde müşterinin ürünü canlı olarak görüp inceleme ve deneme şansının olmaması
- Genel Ağ üzerinden yapılan alışverişlerde kredi kartı kullanımından dolayı güvenlik riskinin olması

6. ÖĞRENME ALANI: ETKİN VATANDAŞLIK

DEMOKRASİ SERÜVENİ (6. Öğrenme alanı-1. Kazanım)

Demokrasi: Halkın kendi kendini yönetmesi esasına dayanan yönetim biçimidir.

Demokrasilerde halk yöneticilerini kendisi seçer. Hak ve özgürlükler yasalarla güvence altına alınmıştır.

Demokrasinin Tarihi Gelişimi:

M.Ö V. Yüzyılda Demokrasi: Demokrasinin **ilk** uygulandığı devlet **Yunanistan'da Atina'dır**.

Kişiler yönetime katılır, oy kullanırlardı. Ama herkes oy kullanamazdı. Yabancılar, köylüler ve kadınların hakkı yoktu.

Orta Çağda Demokrasi: 1215 yılında İngiltere'de Magna Carta Libertatum (Büyük Özgürlük Fermanı) imzalanmıştır. Kralın yetkileri sınırlandırılmış, halka bazı özgürlükler verilmiştir. Halkın çok azı seçimlere katılmıştır. Oy vermek için erkek olma ve vergi verme şartı vardır.

18. ve 19. Yüzyılda Demokrasi: 1776'da Amerikan kolonileri "**Virginia Haklar Bildirgesi**"ni ilan etti. 1789'da "**Fransız İhtilali**" ile monarşi yıkıldı, cumhuriyet ilan edildi. "**Fransız İnsan Yurttaş Hakları Bildirgesi**" yayınlandı. **Özgürlük, adalet, milliyetçilik ilkeleri ortaya çıktı.** Bu ilkeler bütün insanlar için geçerli oldu. Bu nedenle bildirge "**evrensel**" nitelik taşır.

Günümüzde ülkemizde olduğu gibi birçok ülkede de **temsîlî demokrasi yöntemi** uygulanmaktadır. Bu yöntemde halk kendisini temsil edecek kişileri seçer, o kişiler halk adına halk için kararlar alır. Meclis bir kararı almakta zorlanır ve kendi içinde uyuşmazlığa düşerse bu yetkiyi halka verir. Halk oylaması yapılarak karar alınır. **Referandum (halk oylaması)** yarı doğrudan demokrasi uygulamasıdır.

Demokrasinin Temel İlkeleri:

1- Milli Egemenlik: Demokrasilerde egemenlik millete aittir. Millet bu hakkını seçtiği milletvekilleri aracılığıyla kullanır.

2- Özgürlük: İnsanın doğuştan sahip olduğu temel haktır. **Özgürlük, bireyin başkalarına zarar vermeden istediği her şeyi yapabilmesidir.**

3- Eşitlik: Tüm insanlar kanunlar önünde eşittir. Yasalar din, inanç, cinsiyet ayrımı olmadan herkes için aynı uygulanır.

4- Çoğulculuk: Demokrasilerde farklı görüşlerin, farklı siyasi partiler ile temsil edilmesine çoğulculuk denir. Çok partili siyasal düzenle çoğulculuk uygulanmaktadır.

5- İnsan Haklarına Saygı: Demokratik yönetimler insan haklarına saygılıdır. **Temel hak ve özgürlükler anayasa ile güvence altına alınmıştır.**

6- Katılımcılık: Yurttaşlar ülke yönetimine farklı yollarla katılır, **yönetim kararlarında etkili olmak için sivil toplum kuruluşları kurarlar.**

YÖNETİM BİÇİMLERİ

YÖNETİM BİÇİMİ	FAALİYETLERİ
MONARŞİ (TEK KİŞİ YÖNETİMİ)	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Hakimiyetin tek kişide toplandığı yönetim biçimidir. ❖ Yönetimde kral, padişah, hükümdar, imparator gibi isimler yer alır. ❖ Yasa koyma, yargılama, vergi toplama, savaş ve barış'a karar verme yönetimdeki tek kişinin hakkıdır. ❖ Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) örnektir.
OLİGARŞİ (ÇOK KİŞİLİ YÖNETİM)	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Hakimiyetin belirli bir grubun elinde olduğu yönetim şeklidir. ❖ Yönetimdeki grup, askeri, siyasi ve maddi bakımdan ileri kişilerden oluşur. ❖ Az sayıda insan yönetimde söz sahibidir. ❖ Cezayir, Irak, Suriye örnektir.
TEOKRASİ (DİNİ YÖNETİM)	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Din kurallarına göre hakimiyetin tanrıya ait olduğu yönetim biçimidir. ❖ Yapılan işler tanrı adınadır. Bu sebeple yöneticiler eleştirilemez. ❖ Yönetenler insanlara karşı değil, tanrıya karşı sorumludur. ❖ Vatikan (İtalya Roma şehrinde) örnektir.
CUMHURİYET (HALK YÖNETİMİ)	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Egemenliğin kaynağının millete ait olduğu yönetim şeklidir. ❖ Seçim önemli unsurdur. Devleti yönetecek kişiler, seçimle iş başına gelir. ❖ Seçme ve seçilme hakkı millete aittir. ❖ Demokrasinin en iyi uygulandığı yönetim biçimidir.

TÜRKLERDE DEMOKRASİ

YILLAR/DÖNEMLER	OLAYLAR
İslamdan Önceki Türklerde	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Türk kültüründe “meşveret” kavramı vardır. Meşveret akıl toplamak demektir. Yani en doğruyu bulmak için birilerine danışılmasıdır. Bu işlem kurultayda yapılırdı. Kurultayda devletin siyasi, askerî ve ekonomik konuları ile ilgili görüşmeler yapılır, kararlar alınır. Kurultaya hakanın eşi de katılırdı.
Türk İslam Devletlerinde	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Vakıflar ve şifahaneler insana verilen değeri göstermektedir. Sosyal yardımlarla insana ve diğer tüm canlılara faydalı olmaya çalışan bu kurumlar insan ve hayvan haklarını korumuşlardır.

1808	❖ Sened-i ittifak ile Osmanlı Devleti'nde padişah eyaletlerin ileri gelenleri olan ayanları tanımış ve onlara yetkiler vermiştir.
1839	❖ Anayasal düzenin başlangıcı olan Tanzimat Fermanı ilan edildi. Bu fermanla Abdülmecit kendi gücünün üzerinde kanun gücünün olduğunu kabul etti.
1856	❖ Islahat Fermanı ile Osmanlı Devleti'ndeki Müslüman ve gayrimüslimler eşit hâle getirilmesi amaçlanmıştır. Ancak bu ferman hiçbir zaman uygulanmamıştır.
1876	❖ Osmanlı'nın ilk anayasası "Kanun-i Esasi" yürürlüğe girdi. Padişah II. Abdülhamit Meşrutiyet yönetimine ilan etti. Anayasada kanun önünde eşitlik, kişi dokunulmazlığı, basın özgürlüğü, dilekçe, eğitim, vergi hakkı ve sorumluluğu yer alıyordu.
24 Temmuz 1908	❖ II. Meşrutiyet'in ilanı ile Osmanlı Devleti'nde parlamentar yönetime geçilmiş ve halk seçme seçilme hakkını kullanarak seçimlere katılmıştır.

ATATÜRK'TEN MİLLETİMİZE ARMAĞAN (6. Öğrenme alanı-2. Kazanım)

Mustafa Kemal'in Demokrasi ve Cumhuriyete Katkıları

YILLAR	OLAYLAR
1906	☛ Şam'da Vatan ve Hürriyet Cemiyetini kurmuştur.
1919	☛ Erzurum ve Sivas Kongrelerini toplamıştır.
1919	☛ Millî Mücadele hareketinin ilk yayın organı İrade-i Milliye (Millî İrade) gazetesidir. Sivas Kongresi'nde alınan kararla çıkarılan gazete , temsil heyetinin Ankara'ya gitmesinden sonra yayın hayatına Ankara'da Hâkimiyet-i Milliye (Millî Egemenlik) adıyla devam etmiştir.
1920	☛ 23 Nisan 1920'de Büyük Millet Meclisi açıldı. Yeni devletin ilk anayasası olan "Teşkilatı Esasiye Kanunu" adlı anayasa ilan edildi. Anayasanın en önemli özelliği "milli egemenlik ilkesi" nin kabul edilmesidir.
1923	☛ 29 Ekim 1923 tarihinde TBMM'de Cumhuriyet ilan edildi. Mustafa kemal ilk Cumhurbaşkanı seçildi.
17 Şubat 1926	☛ Medeni Kanun'un kabulü (17 Şubat 1926) ile evlilik, boşanma, miras gibi toplumsal olaylarda kadın-erkek eşitliği sağlanarak önemli bir demokratik gelişme gerçekleştirilmiştir.
1930	☛ Türk kadınlarına belediye seçimlerine katılma hakkı verildi.
1934	☛ Kadınlara milletvekili seçme ve seçilme hakkı tanındı. 1935'te 17 kadın milletvekili seçildi.

ÇOK PARTİLİ HAYATA GEÇİŞ DENEMELERİ KURULAN PARTİLER

1- Halk Fırkası: (9 Eylül 1923)

Temeli Sivas kongresinde oluşturulan Anadolu ve Rumeli müdafaa-i Hukuk Cemiyetine dayanan Halk Fırkası'nı 9 Eylül 1923'te Mustafa Kemal kurdu.

Cumhuriyetin ilanından sonra **Cumhuriyet Halk Fırkası** adını aldı. 1950 yılına kadar ülkeyi yönetmiştir. **Cumhuriyet tarihinin ilk siyasi partisidir.**

2- Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası: (17 Kasım 1924-3 Haziran 1925)

Kazım Karabekir, Rauf Orbay, Ali Fuat Cebesoy, Refet Bele ve Adnan Adıvar tarafından kurulmuştur. **Başkanı Kazım Karabekir'dir.** Eğitimde milliliği, **ekonomide liberalizmi** savunmaktadır. **Ülkemizin ilk muhalefet partisidir.**

Parti programında “**dini inanç ve esaslara saygılıdır.**” ifadesinin vurgulanması inkılap karşıtlarının partide yer almasına neden oldu. Parti faaliyetleri ve bazı üyelerin “**Şeyh Sait İsyanı**” ile ilgili oldukları tespit edilince 3 Haziran 1925’te parti kapatıldı. **Böylece çok partili hayata geçiş denemesinin ilki başarısız oldu.**

3- Serbest Cumhuriyet Fırkası: (12 Ağustos 1930-17 Kasım 1930)

Dünyadaki ekonomik bunalımın ülkemizi de etkilemesi üzerine Atatürk’ün teklifi ile Paris Büyükelçisi **Fethi Okyar** tarafından kuruldu.

Cumhuriyet ve inkılap karşıtlarının partinin kuruluş amaçlarından saptığını gören Fethi Okyar kendi isteğiyle partiyi kapattı.

Çok partili hayata geçiş için iki kez deneme yapılmış, ikisi de başarısız olmuştur. Bu durum toplumun henüz çok partili hayata geçiş için hazır olmadığını gösterir.

1946 yılına gelinceye kadar tekrar çok partili hayata geçiş denemesi yapılmamıştır. **Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Fuat Köprülü** tarafından 7 Ocak 1946 tarihinde **Demokrat Parti** kurulmuştur. Demokrat Partinin katıldığı 1946 seçimlerinden sonra çok partili siyasi hayata geçilmiştir.

CUMHURİYETİMİ SEVİYORUM (6. Öğrenme alanı- 3.kazanım)

Cumhuriyetin Temel Nitelikleri (Anayasa-Madde-2):

Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir.

Vatandaşlar seçme ve seçilme hakkına sahiptir. Herkesin eşit oy hakkı vardır. **Seçimlerde oylama gizli, oyların sayımı açık** yapılır. Böylece millet sahip olduğu egemenlik hakkını temsilcileri olan milletvekilleri aracılığıyla kullanır.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, İnsan haklarına saygılı bir devlettir. İnsan hakları, vatandaşlarımıza anayasal bir hak olarak tanınmıştır.

Demokratik devletlerde egemenliğin kullanılması kısıtlanamaz; bir kişiye, bir zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiç kimse veya hiçbir organ kaynağını **anayasa ve yasalardan almayan bir yetki kullanamaz, uygulama yapamaz.**

Laiklik yalnız din ve dünya işlerinin ayrılması değil **tüm yurttaşların din, vicdan ve ibadet hürriyetinin sağlanmasıdır. Laikliğin en önemli unsurlarından biri de devletin çeşitli dinlerin ve mezheplerin mensupları arasında kanun önünde ayırım gözetmemesidir.** Bu ilke Anayasa’nın 10. maddesinde “Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.” şeklinde yer almaktadır.

Sosyal devlet anlayışı vatandaşların hak ve özgürlüklerini koruyan eşitlik ilkesini benimseyen devlet anlayışıdır. Bu anlayıştaki **devlet, vatandaşlarının toplumsal ve ekonomik varlıklarını iyileştirmek için önemli roller üstlenerek bu yolda vatandaşlarına olanaklar sunar.** Sosyal adaletin artırılmasına yönelik çalışır. **Ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan geri kalmış ya da güçsüz insanların da toplumun içinde bulunduğu genel refah seviyesine ulaşması için çaba harcar. Vatandaşların ekonomik ve sosyal gelişimleri için eşit olanaklar sunar.** Türkiye Cumhuriyeti Devleti sosyal devlet anlayışına sahip bir devlettir.

Hukuk devleti: Yetkili devlet organları tarafından ortaya çıkarılan kuralların tümüne hukuk denir. Kanun koyucuların da kanunlara uymak zorunda olduğu sisteme hukuk devleti denilir. Hukuk devletinde yasalar anayasaya uygun olur. **Yasaların anayasaya uygunluğunu Anayasa Mahkemesi denetler. Yasaların yürütülmesini sağlayacak olan yürütme yani idare kurumunu da bağımsız yargı kurumu olan Danıştay tarafından denetler.** Bağımsız mahkemeler bireylerin birbirleriyle ya da devlet kurumları ile olan uyuşmazlıklarının çözümünde görev alır.

Bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde kimseye ayrıcalık tanınmaz, kanunlar karşısında herkes eşittir. Bu duruma hukukun üstünlüğü denir. Ülkemizde yargının bağımsız mahkemelerce yürütülmesi hukukun üstünlüğünü gösterir. Yasama ve yürütme organlarının yargı kararlarına uyma zorunluluğu vardır. Bu zorunluluk hukukun üstünlüğünün gereğidir.

HAKİMİYET MİLLETİNDİR! (6. Öğrenme alanı- 4.kazanım)

Sivil iktidarın sahip olduğu yönetime el koyan darbe yönetimi seçimle gelen meclisi kapatır ve meclisin seçtiği hükûmeti devirir. Yerine kendi yasama ve yürütme organlarını getirir ve rejimi yeniden oluşturur.

Dünya siyasi tarihinde birçok darbe gerçekleşmiştir. Roma İmparatoru Julius Caesar (Jul Sezar) gibi bazı Roma imparatorları iktidarı darbe yaparak ele geçirmiştir. Fransa'da 1799 yılında Napolyon, Irak'ta 1968 yılında Saddam Hüseyin, Libya'da 1969 yılında Muammer Kaddafi darbe ile ülke yönetimlerine el koymuştur.

Demokrasiyle yönetilen ülkemizde Özellikle 1960, 1971 ve 1980 askerî darbeleri buna örnek olarak gösterilebilir.

Milletimizin demokrasiye ve millî egemenliğe bağlılığını hiçe sayan FETÖ (Fetullahçı Terör Örgütü) mensupları 15 Temmuz 2016 tarihinde bir kalkışma başlattılar. Bir grup FETÖ terör örgütü mensubu Boğaziçi ve Fatih Sultan Mehmet Köprülerini saat 22.00 sıralarında tek taraflı olarak trafiğe kapattı. Anlam verilemeyen bu hareketlilik televizyon kanallarında haber oldu. Sosyal medyada Ankara ve İstanbul başta olmak üzere bazı şehirlerde patlama ve silah sesleri duyulduğu haberleri yer aldı.

FETÖ terör örgütü mensupları yönetimindeki uçaklar ve helikopterler kent üstünde alçak uçuş yaparak ses dalgası patlamalarla halkı sindirmeye ve halkın dışarıya çıkmasını engellemeye çalıştı. FETÖ terör örgütünün darbe girişiminde başta millî egemenliğimizin merkezi ve sembolü olan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı Külliyesi hedef alındı. Gölbaşı Özel Harekât Başkanlığı, Ankara Emniyet Müdürlüğü darbecilerin diğer hedefleriydi.

15 Temmuz gecesinde ordu içine sızmış FETÖ örgüt mensupları, milletin silahı ve tankıyla milleti hedef aldılar. TRT'yi ele geçirip darbe duyurusu yapmaya başladılar. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a suikast girişiminde bulundular. Millî Mücadele yıllarında olduğu gibi halkımız bir ve beraber olarak Kuvayı millîye ruhu ile darbecilere dur dedi. 15 Temmuz'da Türk milleti darbe girişimini püskürterek bir demokrasi destanı yazdı. Sayın Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın çağrısına uyan milletimiz bağımsızlığımıza kast eden FETÖ terör örgütünü etkisiz hâle getirdi. Millet, ordu ve polisimiz omuz omuza vererek darbecilerin planlarını bozdu.

15 Temmuz darbe girişiminin seyrini değiştiren ve darbeye karşı **direnışin sembolü hâline gelen Ömer Halisdemir**, komutanının emrine sonunda şehadet olduğunu bilerek itaat etti. Özel Kuvvetler Komutanlığını ele geçirmek isteyen darbecilerin liderini etkisiz hâle getirdi. Darbenin engellenmesinde büyük rol oynayan Ömer Halisdemir olay yerinde FETÖ terör örgütü mensupları tarafından şehit edildi.

Ülkemizin birliğine, vatanımızın bölünmezliğine, millet egemenliğine tehdit oluşturan kalkışmanın yaşandığı **15 Temmuz "Demokrasi ve Millî Birlik Günü"** olarak kabul edildi.

7. ÖĞRENME ALANI: KÜRESEL BAĞLANTILAR

TÜRKİYE'DE VE DÜNYADA BARIŞ (7. Öğrenme alanı- 1.kazanım)

Uluslararası kuruluşlar; ülkeler arasındaki ekonomik, bilimsel, ticari, politik, kültürel, siyasi konular gibi birçok alanda iş birliğinin her ülkenin çıkarına olacağı inancıyla kurulur.

Bölgesinde ve dünyada söz sahibi olma amacını taşıyan ülkemiz geçmişten günümüze kadar uluslararası birçok kuruluşu üye olarak destek vermiştir ve hâlen vermektedir. Birçok uluslararası kuruluşu üye olan ülkemiz bölgesinin ve dünyanın barış ve huzuruna hizmet etmektedir.

UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü) Mustafa Kemal Atatürk'ün 100. doğum yıl dönümü dolayısıyla **1981 yılını Dünya Barış Yılı** olarak ilan etti.

ÜLKEMİZİN İÇİNDE YER ALDIĞI ULUSLAR ARASI KURULUŞLAR

KURULUŞ ADI	AMAÇ ve HEDEFLERİ
Birleşmiş Milletler (BM) 1945	■ Kuruluş amacı barışa yönelik tehditleri önlemek, ülkeler arasında dostane ilişkiler kurmak, ulusların ekonomik ve sosyal alanda iş birliği yapmasını sağlamaktır.
Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) -1949	■ Amacı üye ülkelerin özgürlük ve güvenliklerini korumaktır. Bir saldırı veya saldırı tehdidinde karşı üyelerini savunma amacı ile kurulmuştur.
Türkiye ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT)- 1994	■ Amacı üye ülkelerin siyasi, askerî, ekonomik, çevre ve insani yükümlülüklerinin uygulanma durumlarını izlemektir. Katılımcı devletlerin demokratikleşme, hukukun üstünlüğü ve insan haklarına saygı alanlarındaki çabalarını desteklemek ve katılımcı devletlere yardım etmektir.
İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) 1969	■ Amacı İslam dünyasının hak ve çıkarlarını korumak, üye devletler arasında iş birliğini ve dayanışmayı güçlendirmektir.
TÜRK KONSEYİ (Türk Dili Konuşan Ülkeler İş Birliği Konseyi)- 2009	■ Amacı Türk dünyasının tarihi ve kültürel birikimlerinden en geniş şekilde yararlanmak suretiyle Türk dili konuşan ülkeler arasındaki çok taraflı iş birliğinin geliştirilmesidir.
AVRUPA KONSEYİ 1949	■ Amacı insan haklarını, hukukun üstünlüğünü ve demokrasinin ilkelerini koruyup güçlendirmektir. Ayrıca ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve çevre sorunlarına çözüm aramaktır.
Dünya Sağlık Örgütü (WHO)- 1948	■ Amacı tüm insanların mümkün olan en yüksek sağlık düzeyine ulaşmasını sağlamaktır.
Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO)- 1945	■ Amacı dünyadaki gıda ve tarımla ilgili çalışmalarını organize edip geliştirerek gıda güvenliğini sağlamaktır.
Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı (WFP)- 1961	■ Amacı doğal afetler, savaşlar veya sivil çatışmalar gibi nedenlerle ani olarak açlığa maruz kalan halk kitlelerine insani amaçlarla gıda yardımı sağlamaktır.

EKONOMİYE YÖN VEREN KURULUŞLAR (7. Öğrenme alanı- 2.kazanım)

Coğrafi konumu itibarıyla ülkemizin kara komşuları olduğu gibi yakın deniz komşuları da vardır. **Suriye, Irak, İran, Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan, Bulgaristan ve Yunanistan kara komşularımızı oluşturur. Rusya, Ukrayna, Romanya, Libya, Mısır, İsrail ve Lübnan yakın deniz komşularımızdır.**

Komşularımızdan **petrol ve petrol ürünleri yanında çeşitli tarımsal ürünler, ham maddeler ve yarı mamül maddeler ithal** etmekteyiz. Komşu ülkelere **ihracatımızın ağırlığını makine ve makine aksamı, inşaat ve yapı malzemeleri, tekstil ürünleri, işlenmiş tarımsal ürünler ve gıda maddeleri** oluşturmaktadır.

ÜLKEMİZİN EKONOMİSİNİ GÜÇLENDİRMEK İÇİN İŞBİRLİĞİ YAPTIĞI ULUSLAR ARASI KURULUŞLAR

KURULUŞ ADI	ÖZELLİKLERİ
Avrupa Birliği (AB) 1958	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Avrupa devletlerinin, ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel alandaki işbirliklerini güçlendirmek amacı ile kurulmuştur. ✚ 28 üyeden oluşan bir birlik halini almıştır. ✚ Amacı, birlik üyesi devletlerin ekonomik kalkınmalarını sağlamak olan Avrupa Birliği, temellerinin atıldığı yıllardan bugüne kadar üye devletlerin ekonomilerinin gelişmesini ve büyümesini sağlamayı hedeflemiştir. ✚ Ayrıca üye devletler arası ekonomik işbirliğinin kuvvetlendirilmesi, Avrupa Birliği vatandaşlarına iş imkanlarının yaratılması gibi konularda büyük çaba göstermiştir. ✚ Ülkemizin üyelik süreci devam etmektedir.
G-20	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Uluslararası sistemde başlıca gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ülkelerin temsil edilmesi amacıyla, 1999 yılında kurulmuştur. ✚ Üye ülkeler Türkiye, İngiltere, Almanya, Fransa, İtalya, Rusya Federasyonu, AB, ABD, Kanada, Meksika, Arjantin, Brezilya, Çin, Hindistan, Japonya, Güney Kore, Endonezya, Avustralya, Güney Afrika ve Suudi Arabistan'dır. ✚ Dünya ekonomisinin %90'ını, ticaretinin %80'ini ve nüfusunun 2/3'ünü temsil etmektedir.
Gelişen Sekiz Ülke (D-8)	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Türkiye'nin daveti üzerine İran, Pakistan, Bangladeş, Malezya, Endonezya, Mısır ve Nijerya'nın katılımıyla, 15 Haziran 1997 tarihinde İstanbul'da yapılan Devlet ve Hükûmet Başkanları Zirvesi'nde resmen kurulmuştur. ◆ Temel amaçları üye ülkeler arasında ekonomik ve ticari işbirliğinin geliştirilmesine yönelik bir oluşumdur. ◆ Amacı kalkınma yolundaki ülkelerin dünya ekonomisi içindeki konumlarını iyileştirmek, ticari ilişkilerini çeşitlendirmek ve ticaret alanında üye ülkelere yeni imkanlar sunmak ve halklarının yaşam seviyesini yükseltmektir.
Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT)	<ul style="list-style-type: none"> ✚ Üye ülkelerin kalkınmalarına katkıda bulunmak, EİT bölgesi içindeki ticari engelleri kaldırmak ve bölge içi ticareti geliştirmek amacıyla kurulmuştur. ✚ 1985 yılında kurulan teşkilatın merkezi Tahran'dır. Kurucu ülkeler, Türkiye, İran ve Pakistan'dır. ✚ Diğer üye ülkeler Afganistan, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Tacikistan ve Türkmenistan'dır.
Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (KEİ)	<ul style="list-style-type: none"> ➡ Amacı Karadeniz'e kıyısı olan ülkelerin potansiyellerinden, coğrafi yakınlıklarından, ekonomilerinden üye ülkelerin yararlanmasını sağlamaktır. ➡ Aralarındaki ikili ve çok taraflı ekonomik, teknolojik ve sosyal ilişkileri geliştirmektir. ➡ Merkezi İstanbul'dadır.

Avrupa Kafkasya Asya Ulaştırma Koridoru (TRACECA)	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Amacı Karadeniz, Kafkasya ve Orta Asya'da uluslar arası ulaşımı geliştirmeyi ve siyasi-ekonomik ilerlemeyi hedefleyen hükümetler arası bir programdır. ➤ Üye ülkeler, Azerbaycan, Bulgaristan, Ermenistan, Gürcistan, İran, Kazakistan, Kırgızistan, Moldova, Romanya, Tacikistan, Türkiye, Türkmenistan, Özbekistan ve Ukrayna'dır.
Akdeniz İçin Birlik (AİB)	<ul style="list-style-type: none"> ■ Amacı Avrupa-Akdeniz bölgesinde barışı, istikrarı, güvenliği ve ortak ekonomik iş birliğini sağlamaktır. ■ Akdeniz İçin Birlik Platformuna 43 ülke üyedir.

Türkiye'nin Enerji Ticaretindeki Yeri:

Ülkemiz, petrol ve doğal gaz rezervlerinin dörtte üçüne sahip bölge ülkeleriyle Avrupa'daki tüketici pazarları arasında bir konuma sahiptir.

Ülkemiz birçok projenin hazırlanmasına ve gerçekleştirilmesine öncülük etmektedir. Bu projelerden biri de **Trans Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı (TANAP)'dır**. İki kardeş ülke, **Türkiye ve Azerbaycan'ın iş birliğiyle** ortaya çıkan bu dev proje ile Avrupa'nın ve Türkiye'nin doğal gaz ihtiyacını karşılamayı amaçlanmaktadır.

İNSANLARI NASIL TANIYORUZ? (7. Öğrenme alanı- 3.kazanım)

Kalıp yargı: İnsanları özelliklerine göre sınıflandırma eğiliminin neden olduğu bir algılama ve davranış biçimine kalıp yargı denir. İnsanlarda var olduğu sanılan bu özellikler çoğunlukla gerçeğe dayanmaz. Kalıp yargılar sözlü kültüre ait ürünlerdir.

Ön yargı: bir kimse veya bir şeyle ilgili olarak belirli olay ve görüntülere dayanarak önceden edinilmiş olumlu veya olumsuz yargılara önyargı denir

Kalıp yargılar iki doğrultuda gelişir.

1. Genelleştirme Eğilimi: Kendisini tanıdığımız bir veya birkaç kişinin özelliklerini onunla aynı kategoride bulunan bütün diğer kişilere yaymadır. Kısa boylu, haylaz bir çocuğu olan birinin bütün kısa boylu çocukların haylaz olduğunu sanması gibi.

2. Özelleştirme Eğilimi: Bir ülke, grup veya durumla ilgili sahip olduğumuz bir kanıyı bu durumda olan herkese uygulamamızdır. Gördüğümüz tüm sarışınların Alman olduğunu düşünmek gibi.

İslamofobi: İslam dünyasına mensup olan bireylerin maruz kaldıkları ayrımcı muameleye verilen genel isimdir.”

Müslümanların, göçmenlerin, sığınmacıların ve kimi azınlıkların da bulunduğu gruplara ve kişilere karşı oluşmuştur.

Kalıp yargılardan kurtulmamızın yolu, farklılıkları tanımak ve saygılı olmaktır. İnsanları olduğu gibi kabul etmek ve yardımlaşma duygusunu geliştirmek kalıp yargıların yok olmasını sağlar.

Kalıp yargıların zaman içinde ön yargıya dönüşmesi çeşitli sorunlara yol açarak ayrımcılığa sebep olabilir. Bir ülkenin vatandaşları, bir dinin mensupları, bir okulun mezunları, bir takımın taraftarları aynı özelliklere sahip olamaz. Ancak kalıp yargılar onların öyle görülmesine yol açar.

KÜRESEL SORUNLARA ÇÖZÜM ÜRETİYORUM (7. Öğrenme alanı- 4.kazanım)

Küresel Isınma: İnsanlar tarafından atmosfere salınan gazların sera etkisi oluşturması sonucunda dünya yüzeyinde sıcaklığın artmasına küresel ısınma denir.

Küresel Isınmanın Nedenleri: Sera gazlarının atmosfere salınması, fosil yakıtların yakılması, ormanların azalması, hızlı nüfus artışı ve toplumlardaki tüketimin artmasıdır.

Küresel Isınmanın Etkileri:

- Okyanusların ısınması
- Buzulların erimesi
- Deniz seviyesinin yükselmesi
- Orman yangınlarının artması
- Kuraklığın artması, sulak alanların kuruması
- Kış sıcaklığının artması, ilkbaharın erken gelmesi
- Hayvan ve bitki türlerinin yok olması

Küresel Isınmaya Karşı Alınan Önlemler:

- ➔ 1992 yılında **“Rio Dünya Zirvesinde”** küresel ısınma ve iklim değişikliği sorunu ilk kez tartışılmıştır. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Anlaşması imzalandı.
- ➔ 1997 yılında sera gazlarının salınımının azaltılmasını öngören **“Kyoto Protokolü”** 180 ülke tarafından imzalanmıştır.

Küresel Isınma Sorununun Çözümünde Kişilere Düşen Sorumluluklar:

- ◆ Suları kirleten kimyasal maddeleri kullanmamak
- ◆ Organik tarımdan elde edilen ürünleri tercih etmek
- ◆ Enerji kullanımında tasarruflu olmak
- ◆ Ulaşımında toplu taşıma araçlarını tercih etmek
- ◆ Ambalaj malzemesi olarak geri dönüşümü olan cam ve kağıtları kullanmak
- ◆ Ozon tabakasına zarar veren gazları içeren kozmetik ürünleri kullanmamak
- ◆ Doğal maddelerden yapılmış ürünleri tercih etmek

İklim Değişikliği

Küresel ölçekte karşılaşılan en büyük sorunlardan biridir. **Fosil yakıtların kullanılmaya başlanması, arazi kullanımının değişmesi, ormansızlaşma ve sanayi süreçleri sonucunda ortaya çıkmıştır.**

Atmosferde biriken sera gazları, atmosferin kimyasal özelliklerini etkilemektedir. Uzun vadede ise sera etkisi nedeniyle küresel ısınmaya ve sonuç olarak iklim değişikliğine neden olmaktadır.

DİĞER AFET ve SORUNLAR

AFET/ SORUN	AÇIKLAMALAR
SEL	<p>Bir bölgede toprağı belirli bir süre için tamamen veya kısmen su altında bırakan ani, büyük ve düzensiz su akıntılarına verilen isimdir.</p> <p>Akarsu, deniz ve göl gibi büyük su kütleleri kimi zaman fazlasıyla suyla yüklenir, bunun sonucunda taşarak yatağından çıkar ve “sel” adı verilen bir doğal felakete neden olur.</p>
ÇIĞ	<p>Çığ genellikle bitki örtüsü olmayan engebeli, dağlık ve eğimli arazilerde vadi yamaçlarında tabakalar hâlinde birikmiş olan kar kütesinin iç veya dış kuvvetlerin etkisi ile başlayan bir ilk hareket sonucu yamaçtan aşağıya doğru hızla kaymasıdır.</p>
KURAKLIK	<p>Bir bölgede nem miktarının geçici dengesizliğinden kaynaklanan su kıtlığı kuraklık olarak tanımlanabilir.</p> <p>Doğal bir iklim olayı olan kuraklık herhangi bir zamanda ve yerde meydana gelebilir. Genellikle yavaş gelişir ve sıklıkla uzun bir dönemi kapsar.</p> <p>Kurak iklimlerin hüküm sürdüğü yerlerdeki hayvanlar ve bitkiler nem eksikliğinden ve yüksek değişkenlikteki yağıştan dolayı olumsuz etkilenirler.</p>
HORTUM	<p>Hortum doğal afetlerden birisidir. Hortum oluştuğunda gücü sayesinde çevreye zarar verir.</p>
DEPREM	<p>Yer kabuğı içindeki kırılmalar nedeniyle ani olarak ortaya çıkan titreşimin dalgalar hâlinde yayılarak yeryüzünü sarsma olayıdır.</p> <p>Depremler can ve mal kaybına neden olabilir.</p> <p>Deprem nasıl oluştuğunu ve deprem ile ilgili diğer konuları inceleyen bilim dalına “sismoloji” denir.</p>
TERÖRİZM	<p>Topluma korku salma, insanları korkutma, yıldırma eylemlerinin tümü terörizm olarak adlandırılır.</p> <p>Terörizm ile mücadele uluslararası iş birliği gerektirmektedir. Terör faaliyetleri tüm dünyada can ve mal kaybına neden olmuştur.</p>
AÇLIK	<p>Açlık ve yoksulluk sorunu kırsal yörelerde daha yoğun olarak gözlemlenen bir sorundur.</p> <p>Dünyada açlık sorununun giderek derinleşmesinin ve bu konudaki endişelerin artmasının en önemli nedenleri küresel iklim değişikliğine bağlı olarak artan kuraklık ve bölgesel anlaşmazlıklardan doğan çatışmalardır.</p>
GÖÇ	<p>Dinî, iktisadi, siyasi, sosyal ve diğer sebeplerden dolayı insan topluluklarının hayatlarının tamamını veya bir bölümünü geçirmek üzere bir yerden başka bir yere yerleşmek suretiyle yaptıkları zorunlu coğrafi yer değiştirme hareketidir.</p>